

УДК 352.07(477)

Л.О. Матвєєвааспірант
НАДУ при Президентові України, м.Київ**ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ ФУНКЦІЇ В УМОВАХ
ПРЕЗИДЕНТСЬКО-ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ:
ТЕНДЕНЦІЇ ТА РИЗИКИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ**

У статті виявлено основні тенденції та потенційні ризики-загрози виконання Президентом та Верховною Радою України контрольної функції для сучасного етапу функціонування Української держави; запропоновано можливі шляхи вдосконалення діяльності органів державної влади.

Ключові слова: контрольна функція, інституціоналізація, деінституціоналізація, депарламентаризація, президенціалізація.

I. Вступ

Здійснення парламентського контролю є однією з основних засад політики у сфері розбудови української державності, визначених у Законі України "Про засади внутрішньої і зовнішньої політики" (ст. 3) [16].

Водночас у зв'язку з відновленням в Україні президентсько-парламентської республіки відбулося переформатування діяльності сучасних державно-управлінських інститутів. Це, насамперед, виявилось у позбавленні Верховної Ради України частини повноважень, що призвело до послаблення ролі парламенту в системі органів державної влади, зниження ефективності виконання основних функцій єдиного законодавчого органу (представницької, законодавчої, контрольної, установчої). Так, за дослідженнями Центру Разумкова, підтримка громадянами діяльності Парламенту України за два роки (із травня 2010 р. до серпня 2012 р.) зменшилася на 15% (з 19 до 4%), а незадоволення його діяльністю висловили 75% громадян [10].

Поряд із цим повернення до редакції Конституції України 1996 р. значно розширило повноваження Президента України з контролю у сфері державного управління. На думку В. Фесенка, "чинний Президент України В. Янукович і за формальними юридичними повноваженнями, і за реальним контролем над усіма органами влади є найбільш впливовим главою держави за всі роки незалежності України" [24].

Аналізуючи ситуацію, що склалася в системі відносин "Президент – Верховна Рада України", вважаємо за доцільне акцентувати увагу на наявності у вітчизняному державному будівництві серйозних перешкод для здійснення дієвих державно-управлінських перетворень. Основними з них є: по-перше, успадковані від радянського періоду про-

блеми: тяжіння до авторитаризму, централізація влади, перманентна політична криза, низький рівень громадянської активності та культури населення; по-друге, сучасні розбіжності: суперечливість і конфліктність відносин у системі "Президент – Верховна Рада – Кабінет Міністрів України", слабкість державно-владних інститутів, зростаюча соціальна поляризація суспільства, економічна нестабільність, низький рівень громадянської довіри до владних інститутів.

Науковим підґрунтям для вирішення досліджуваної у статті проблеми став аналіз публікацій таких українських дослідників, як: В. Авер'янов [1], Ю. Барабаш [2], Ю. Древаль [2], Д. Ковриженко [2], С. Кравченко [2], О. Майданник [2], Н. Нижник [3], В. Олуйко [3], Н. Плахотнюк [2], В. Шаповал [26], П. Шляхтун [27].

Незважаючи на те, що науковці аналізували окремі питання обраної автором статті теми, однак деякі її аспекти залишаються недостатньо вивченими. Так, на сьогодні відсутні дослідження щодо встановлення залежності між результативністю виконання контрольної функції суб'єктами державного управління й ефективністю функціонування Української держави та подальшого розвитку вітчизняного державотворення.

II. Постановка завдання

Мета статті – виявити сучасні тенденції та потенційні ризики, що стоять на заваді ефективного функціонування Української держави, на основі аналізу проблем виконання контрольної функції Верховною Радою і Президентом України в президентсько-парламентській республіці.

III. Результати

Виявлення основних тенденцій, характерних для сучасного державотворення в Україні, і ризиків для його подальшого розвитку, потребує з'ясування особливостей організації державної влади при різних формах державного правління.

Однією із форм такого правління є змішана (парламентсько-президентська чи президентсько-парламентська) республіка, яку іноді називають “напівпрезидентською республікою”. Її типовою ознакою є поєднання елементів президентської та парламентської республік, зокрема: сильної президентської влади й ефективного контролю парламенту за діяльністю уряду [26, с. 85].

Більшість науковців наголошують на специфіці організації державної влади у змішаній республіці. Її основними виявами є [4, с. 100]:

- подвійна підконтрольність та відповідальність уряду перед парламентом і президентом;
- потенційна здатність влади наближатись до режиму сильної одноосібної влади президента чи парламенту та дрейфувати залежно від розстановки партійних сил як у представницькому органі, так і на посту глави держави;

- дуалізм виконавчої влади, за якого глава держави здійснює також загальне керівництво урядом, маючи більше повноважень, ніж у президентській республіці, та володіючи правом розпуску парламенту і правом законодавчої ініціативи.

У результаті здійсненої в Україні конституційної реформи у 2010 р. відбулася зміна форми правління із парламентсько-президентської на президентсько-парламентську республіку. Це негативно вплинуло на стан вітчизняного державотворення. Зокрема, відсутність у відновленій Конституції України 1996 р. достатньо розроблених механізмів взаємодії між органами державної влади виявилось у порушенні принципу рівноваги між гілками влади. Внаслідок цього відбулося поглинання функцій парламенту сильною владою президента. Свідченням цього процесу є результати діяльності суб'єктів законодавчої ініціативи за 10 й 11 сесії Верховної Ради України VI скликання (табл. 1).

Таблиця 1

Аналіз результатів діяльності суб'єктів законодавчої ініціативи (за 10–11 сесії Верховної Ради України VI скликання)

Сесії	Усього прийнятих законів	Розроблено законопроектів							
		Кабінет Міністрів України		Президент України		Народні депутати України		Національний банк України	
		К-ть	%	К-ть	%	К-ть	%	К-ть	%
10 (лютий – липень 2012 р.)	196	96	49	8	4	92	47	–	–
11 (вересень – грудень 2012 р.)	97	38	39	4	4	52	54	3	3

За даними табл. 1, Парламент України помітно поступає Кабінету Міністрів і Президенту України кількістю підготовлених законопроектів. Так, Верховною Радою України протягом десятої сесії було прийнято 196 законів, із них більшість – 114 (53%) внесені Урядом (96) і Президентом України (8), решта – 92 (47%) – народними депутатами [10]. Протягом одинадцятої сесії було прийнято 97 законів, з них 52 (54%) законопроекти ініційовано народними депутатами (більше ніж 70% яких подано представниками фракції Партії регіонів); 38 (39%) – Урядом; 4 (4%) – Президентом України; 3 (3%) – Національним банком України [11].

Зазначені показники діяльності суб'єктів законодавчої ініціативи відображають стан вітчизняної системи державної влади, за якого глава держави, керівництво уряду, парламентська більшість є представниками однієї політичної партії. На перший погляд створено досить сприятливі умови для діяльності державного апарату та ефективного здійснення державного управління. Однак реалії сьогодення свідчать про зниження результативності державотворчих процесів в Україні внаслідок законодавчо унормованої безвідповідальності та фактичної безконтрольності виконавчої гілки влади перед парламентом як єдиним законодавчим органом влади.

Враховуючи специфіку організації державної влади у змішаній республіці та стан виконання парламентом і президентом контрольної функції, вважаємо за доцільне виокремити існуючі тенденції, що, на нашу думку, становлять суттєву перешкоду для ефективного та результативного функціонування Української держави на сучасному етапі:

1. Існування суттєвого дисбалансу у важелях впливу на діяльність уряду в системі “Президент – Парламент” на користь Глави Держави. Зокрема, у положеннях відновленої у 2010 р. попередньої редакції Конституції України 1996 р. (ст. 113) не передбачено відповідальність вищого органу виконавчої влади – Кабінету Міністрів України – перед Верховною Радою України та надано право Президенту відправляти Уряд у відставку, звільняти прем'єр-міністра без узгодження з Парламентом [7]. Крім того, з переліку нормативно-правових актів, якими керується у своїй діяльності Кабінет Міністрів України, поданого у ст. 113 Конституції України 1996 р., виключено нормативні акти Парламенту, тим самим зменшивши його вплив на підконтрольний орган [7]. Це стало істотним порушенням характерного для змішаних республік механізму стримувань і противаг.

2. Посилення контролю безпосереднього оточення Президента України (адміністрації, апарату) за функціонуванням усіх органів державної влади за рахунок створення сис-

теми дієвих органів, таких як: Адміністрація Президента, Рада Національної безпеки й оборони, Уповноважений Президента України з питань контролю за діяльністю СБУ, Уповноважений Президента України з прав дитини. Підтвердженням цього є слухна думка В. Пащенко про те, що Президент зосередив у своїх руках усю повноту державної влади. Передусім встановив контроль над силовими структурами. Крім того, він контролює Парламент і владу на місцях – обласні та районні адміністрації [6].

Дійсно, на сьогодні значна частина функцій із керівництва виконавчою вертикаллю влади реально виконується не Кабінетом Міністрів України, а Адміністрацією Президента – органом, що не має конституційно визначеного статусу і не є підконтрольним Парламенту. Наприклад, Уряд не може скасувати будь-яке рішення голів місцевих державних адміністрацій, оскільки цим повноваженням наділено Адміністрацію Президента, хоча Основний закон (ст. 118) передбачає відповідальність голів місцевих державних адміністрацій при здійсненні своїх повноважень як перед Президентом, так і перед Кабінетом Міністрів України [7].

3. Вплив провладної політичної партії на формування й діяльність органів влади. Наділення Президента України великими владними повноваженнями та належність його до керівної політичної партії як, де-факто, її лідера, дає главі держави змогу формувати зі своїх політичних прихильників уряд, місцеві органи влади та парламент. Так, за дослідженнями Лабораторії законодавчих ініціатив, результати місцевих виборів у 2010 р. проілюстрували сильні стартові позиції Партії регіонів у всіх регіонах України. Підтримка керівництва держави, потужні організаційні та фінансові можливості місцевих еліт, кількісна перевага представників-регіоналів у виборчих комісіях забезпечили фактичний контроль провладної партії за перебігом виборчого процесу та високі результати за кількістю отриманих мандатів у більшості регіонів [8, с. 11]. Крім цього, успіхи на місцевих виборах сприяли забезпеченню для провладної партії позитивних результатів і на парламентських виборах 2012 р. Станом на 13.12.2012 р. у Верховній Раді України VII скликання із зареєстрованих п'яти фракцій найбільш численною є Партія регіонів – 210 депутатів, тоді як фракція ВО “Батьківщина” нараховує 99 депутатів, партія “УДАР Віталія Кличка” – 42, ВО “Свобода” – 37, Комуністична партія України – 32, позафракційних – 24 [23, с. 4].

4. Збільшення у складі Парламенту представників фінансово-політичних груп унеможлиблює ефективне виконання ним контрольної функції. Як показують підсумки парламентських виборів за період незалежності

України, у складі Парламенту II скликання було близько 20 депутатів, чий майновий стан оцінювався у понад 1 млн грн, III скликання – понад 110 депутатів, IV – понад 200, V – понад 250, VI – понад 300 (дві третини складу) [10].

Такі показники дають підстави стверджувати, що Верховна Рада як виборний законодавчий орган влади:

- не забезпечує представництво основних соціально-політичних груп населення;
- захищає інтереси не суспільства, а, в першу чергу, інтереси представників великого капіталу, тіньового бізнесу, керівників органів державного управління;
- здійснює формально й неефективно контроль за діяльністю органів виконавчої влади. Наприклад, упродовж VI скликання у Верховній Раді було утворено 44 тимчасові слідчі комісії, із них 40 припинили діяльність (одна – через завершення терміну повноважень, 30 – “за оголошенням”) і лише 8 із них прийняли постанови за результатами здійсненого контролю [10].

5. Розростання конфлікту всередині провладної еліти щодо утримання контролю за діяльністю суб'єктів державного управління. Як стверджує експерт з питань України та Білорусі, керівник фонду Ф. Науманна в Україні М. Космель, “українські олігархи та потужні економічні гравці <...> сьогодні переживають за свій вплив. Багато хто з них вважає парламентські вибори останнім шансом захистити свою територію <...> Ознаки конфлікту в рамках еліти дедалі збільшується” [28].

6. Реалізація суб'єктами державного управління деяких контрольних повноважень ускладнена недостатнім висвітленням механізмів їх застосування в Основному законі України. Такі форми парламентського контролю, як комітетські та парламентські слухання, контрольні функції комітетів, День Уряду, не мають конституційного визнання. Зокрема, проведення Дня Уряду та парламентські слухання у Верховній Раді України врегульовано лише підзаконними актами (постановами Верховної Ради України), які втратили чинність на основі Постанови ВРУ від 16.03.2006 р. № 3547-IV (3547-15). З 2010 р. ці форми контролю унормовано лише ст. 22–230, 233–236 Регламенту Верховної Ради України [20].

Здійснений нами аналіз унормування виконання Президентом і Верховною Радою України контрольної функції (табл. 2) свідчить про те, що майже 2/3 контрольних повноважень глави держави не закріплено у Конституції України, а регламентуються лише у відповідних законах та указах Президента України.

Аналіз виконання контрольної функції Президентом і Верховною Радою України

Президент України	Верховна Рада України
I. Повноваження щодо виконання контрольної функції, передбачені у Конституції України [7]	
<p>1) припиняє повноваження Верховної Ради України, якщо протягом 30 днів однієї чергової сесії пленарні засідання не можуть розпочатися (ст. 106);</p> <p>2) припиняє повноваження Прем'єр-міністра України та приймає рішення про його відставку (ст. 106);</p> <p>3) скасовує акти Кабінету Міністрів України й акти Ради Міністрів Автономної Республіки Крим (ст. 106);</p> <p>4) має право вето щодо прийнятих Верховною Радою України законів із наступним поверненням їх на повторний розгляд Верховної Ради України (ст. 106)</p>	<p>1) затверджує Державний бюджет України та вносить зміни до нього; контролює його виконання (приймає рішення щодо звіту про його виконання) (ст. 85, 98);</p> <p>2) усуває Президента України з поста в порядку особливої процедури – імпичменту (ст. 111);</p> <p>3) розглядає і приймає рішення щодо схвалення Програми діяльності Кабінету Міністрів України (ст. 87);</p> <p>4) надає згоду на призначення Президентом України Прем'єр-міністра України;</p> <p>5) здійснює контроль за діяльністю Кабінету Міністрів України відповідно до цієї Конституції (ст. 85);</p> <p>6) затверджує рішення про надання економічної допомоги іноземним державам і міжнародним організаціям, а також про одержання Україною від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій позик, не передбачених Державним бюджетом України, здійснює контроль за їх використанням;</p> <p>7) призначає на посаду та звільняє з посади Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини; заслуховує його щорічні доповіді (ст. 101);</p> <p>8) здійснює парламентський контроль у межах, визначених цією Конституцією у частині створення тимчасових спеціальних комісій для підготовки і попереднього розгляду питань; тимчасових слідчих комісій для проведення розслідування з питань, що становлять суспільний інтерес тощо (ст. 87)</p>
II. Повноваження щодо виконання контрольної функції, не передбачені Конституцією України	
<p>5) має значні контрольні повноваження щодо діяльності Служби безпеки України, заслуховує щорічні звіти Голови СБУ й отримує інформацію про її діяльність (ст. 32) [21];</p> <p>6) забезпечує контроль за виконанням указів, розпоряджень, доручень Президента України на всіх рівнях виконавчої влади та проведення моніторингу інформаційного простору України (за допомогою Адміністрації Президента України) [12];</p> <p>7) здійснює контроль за діяльністю органів виконавчої влади у сфері національної безпеки й оборони у мирний час та в умовах воєнного чи надзвичайного стану та при виникненні кризових ситуацій, що загрожують національній безпеці України (за допомогою РНБО) [19];</p> <p>8) проводить постійний моніторинг за додержанням в Україні конституційних прав дитини, виконання Україною міжнародних зобов'язань у цій сфері (за допомогою Уповноваженого Президента України з прав дитини) [14];</p> <p>9) здійснює постійний контроль за діяльністю Служби безпеки України (Уповноважений Президента України з питань контролю за діяльністю СБУ) [13];</p> <p>10) здійснює перевірку виконання органами виконавчої влади, їх посадовими особами, а також організаціями указів та розпоряджень Президента України (через Головне контрольне управління АП) [12];</p> <p>11) здійснює контроль за виконанням законів України та інших нормативно-правових актів і доручень Президента України, Кабінету Міністрів, Глави Адміністрації Президента (через відділи контролю апаратів обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій) [17]</p>	<p>9) здійснює парламентський контроль у формі комітетських і парламентських слухань [20];</p> <p>10) контрольні функції парламентських комітетів [18]</p>

На нашу думку, виявлені в результаті проведеного нами аналізу тенденції можуть спровокувати потенційні ризики-загрози українській державності.

Першим таким негативним ризиком є президенціалізація. Цей термін досліджували П. Вебб, О. Зазнаєв, І. Осадчук, Т. Погонтке і визначали його як підвищення ролі глави виконавчої влади у системі державного управління, що пов'язане: по-перше, зі зростанням зон автономного контролю президента (або прем'єр-міністра) над диференційованими секторами політики й управ-

ління; по-друге, з посиленням інституційної спроможності глави держави долати опір інших політичних лідерів [9, с. 128].

Враховуючи сучасні тенденції й виклики у вітчизняній системі державного управління, на нашу думку, президенціалізація полягає у посиленні президентом та його оточенням одноосібного контролю за всіма сферами державного управління, подальшій монополізації та централізації влади. Її виявами є: усунення громадськості від участі в управлінні державою, нехтування потребами народу, першочергове задоволення ін-

тересів "сім'ї", представників промислово-олігархічних груп. Так, за прогнозами українських дослідників Т. Березовця, В. Фесенка, Ю. Якименка тренд монополізації влади для Президента України і його адміністрації продовжиться у 2013 р. У підсумку Адміністрація Президента повинна стати "центральним інститутом у системі органів влади". Це означає, що Президент хоче мати контроль над усіма гілками влади: законодавчою, виконавчою і судовою [26].

Другим ризиком для вітчизняного державного будівництва, що лежить у площині конституційно неузгоджених відносин між суб'єктами державного управління, є деінституціалізація влади. Поняття "деінституціалізація" є похідним від поняття "інституціалізація", яке розглядається як "перетворення якогось політичного явища, події, руху на формалізований, упорядкований процес, організовану установу з певною структурою відносин, ієрархією влади різних рівнів та ін." [5]. Виходячи із цього, під поняттям "деінституціалізація" (від лат. *de-* із; префікс *de-* "віддалення, виділення, скасування, припинення, усунення чогось, рух донизу, зниження") ми розуміємо зменшення ролі діючих суспільно-політичних інститутів у державному управлінні.

Так, на сьогодні очевидним в Україні є явище підпорядкування Главою Держави окремих державно-управлінських і суспільних інститутів, що призводить до деформації їх сутності та перетворення де-факто на структурні підрозділи апарату Президента. Це, насамперед, стосується: референдуму, виборів, верховенства права, імпичменту Президента тощо.

За таких умов установлена конституційною реформою у 2010 р. президентсько-парламентська форма правління набуває схожості з так званою "президентською монархією". За неї відбувається: поєднання в особі Президента функцій Глави Держави та Голови Уряду, формування ним де-факто лідера провладної партії, Уряду, місцевих органів влади та Парламенту зі свого оточення, налагодження повної залежності судової та законодавчої влади від президента, який особисто призначає суддів і контролює їх діяльність [28].

Третім ризиком для української державності постає депарламентаризація, що виявляється у зменшенні ролі Парламенту та його інституцій у системі державного управління. Незважаючи на прийняття Парламентом відповідних рішень і постанов за результатами виконання контрольної функції, чинна Конституція України не передбачає виконання Кабінетом Міністрів України постанов Верховної Ради (ст. 113). Виходячи із цього, контрольна діяльність Рахункової палати, Уповноваженого з прав людини, тимчасових парламентських слідчих комісій,

парламентських комітетів, народних депутатів і парламентські слухання залишаються без належного реагування з боку виконавчої влади і, відповідно, правоохоронних органів [11, с. 12]. Це призводить до фактичної "девальвації" законодавчого органу відносно інших органів влади. Зокрема, за результатами опитування, проведеного Центром Разумкова, за період 2010–2012 рр. виконання контрольної функції Парламентом України зменшилося на 59,4% [11, с. 80].

Водночас екс-спікер Верховної Ради В. Литвин наголошує на тому, що "український парламентаризм перебуває у глибокій кризі, що створює загрозливий ґрунт для наростання тенденцій авторитаризму, безконтрольності інших гілок влади – виконавчої та судової, руйнування демократії в цілому, масової суспільної апатії та наростання розриву між владою і носієм влади – народом. Такий стан суспільства є прямою загрозою українській державності" [23].

Ми вважаємо, що виокремлені нами тенденції та потенційні ризики мають стати визначальними для удосконалення діяльності органів державної влади та підвищення ефективності функціонування Української держави. Такими шляхами, на нашу думку, мають стати:

1. Проведення нової конституційної реформи, спрямованої на налагодження взаємодії та збалансування гілок влади в Україні, забезпечення стабільного демократичного розвитку Української держави, консолідацію української нації. Передумовами для успішного й результативного здійснення такої реформи вважаємо:

- чітке визначення повноважень суб'єктів державного управління відповідно до принципів організації державної влади в президентсько-парламентарній республіці;
- забезпечення взаємозакінченості взаємодії й узгодженого функціонування органів державної влади;
- розробка прозорих правил для здійснення органами державної влади дієвого взаємоконтролю;
- здійснення децентралізації влади за рахунок розмежування повноважень органів державної влади різних рівнів.

2. Залучення громадськості до участі в управлінні державою шляхом упровадження інституту народної законодавчої ініціативи, всеукраїнського референдуму за народною ініціативою та громадського контролю за діяльністю органів виконавчої влади.

3. Удосконалення законодавства шляхом закріплення у Конституції України та розробленому на її основі Законі України "Про державний контроль в Україні" організаційно-правових засад і механізмів здійснення основних видів державного контролю в Україні.

IV. Висновки

Виявлення основних тенденцій і ризиків для функціонування української державності на основі аналізу виконання Президентом та Парламентом України контрольних функцій дає підстави стверджувати, що:

1. Виокремлені нами негативні тенденції у сучасній вітчизняній моделі державного управління пов'язані передусім з порушеннями принципів організації державної влади. На сучасному етапі функціонування Української держави визначена Конституцією України система стримувань і противаг не забезпечує ефективну взаємодію органів державної влади та провокує появу таких викликів і негативних явищ, як: дисбаланс важелів впливу Президента й Парламенту на діяльність Уряду, монополізація влади Президента й авторитарні прояви, централізація влади, всеохопний контроль Президентом усіх сфер державного управління, безвідповідальність і фактична безконтрольність вищого органу виконавчої влади перед Парламентом.

2. Виявлені нами у процесі дослідження ризики становлять серйозну загрозу для розвитку вітчизняного державотворення. Існуючі на сьогодні явища президенціалізації, парламентаризації та деінституціоналізації сучасних відносин між органами державної влади в умовах президентсько-парламентарної республіки не сприяють розвитку демократичних засад, а скоріше утверджують президентську монархію, результатом якої можуть стати: утвердження одноосібної влади Президента та встановлення контролю за формуванням і діяльністю законодавчих, судових, місцевих органів влади, фактична "девальвація" законодавчого органу, деформація сутності державно-управлінських та суспільних інститутів.

3. Розуміння проблеми функціонування Української держави актуалізує необхідність розробки шляхів удосконалення діяльності органів державної влади крізь призму основних виділених нами тенденцій та виявлених ризиків.

Доцільно, на наш погляд, продовжити наукові дослідження таких аспектів висвітленої у статті проблеми:

- виявлення впливу тенденцій і ризиків на ефективність виконання Парламентом України контрольної функції;
- розробка шляхів удосконалення виконання Верховною Радою України контрольної функції крізь призму аналізу зарубіжного досвіду та можливостей його запровадження у вітчизняну практику державного управління;
- здійснення моніторингу окреслених тенденцій і потенційних ризиків у процесі подальшого державотворення.

Список використаної літератури

1. Адміністративне право України. Академічний курс : підруч. : у 2 т. / ред. кол.:

В.Б. Авер'янов (голова). – К. : Юридична думка, 2004. – Т. 1. Загальна частина. – 584 с.

2. Барабаш Ю.Г. Парламентський контроль в Україні (конституційно-правовий аспект) : [монографія] / Ю.Г. Барабаш. – Х., 2004. – 197 с.; Древаль Ю.Д. Організація і діяльність парламентів: теоретико-методологічні засади : [монографія] / Ю.Д. Древаль. – Х. : Вид-во ХаРІ НАДУ "Магістр", 2009. – 184 с.; Контрольні функції парламенту: український та зарубіжний досвід : інформаційно-аналітичне дослідження / [заг. ред. і упоряд. Д. Ковриженко ; Програма сприяння парламенту України]. – К., 2006. – Ч. I. – 82 с.; Кравченко С.О. Теоретико-методологічні засади здійснення державно-управлінських реформ : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра наук з держ. упр. : спец. 25.00.01 / С.О. Кравченко. – К., 2010. – 19 с.; Майданик О.О. Теоретичні проблеми контрольної функції парламенту України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук : спец. 12.00.02 / О.О. Майданик. – К., 2008. – 39 с.; Плахотнюк Н.Г. Інститут Президентства в Україні: конституційно-правовий аспект : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 / Н.Г. Плахотнюк. – Х., 1999. – 20 с.
3. Державне управління в Україні: наукові, правові, кадрові та організаційні засади : навч. посіб. / [кол. авт., за ред. Н.Р. Нижник та В.М. Олуйка]. – Л. : Вид-во Нац. ун-ту "Львівська політехніка", 2002. – 352 с.
4. Золотарев В. Конституционная реформа ее последствия / В. Золотарев // Конституционная реформа: экспертный анализ. – Х. : Фолио, 2004. – 184 с.
5. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президенті України; [наук.-ред. колегія: Ю.В. Ковбасюк (голова) та ін.]. – К. : НАДУ, 2011.
6. Капсамун І. Олігархи – Президента чи Президент – олігархів? [Електронний ресурс] / І. Капсамун // За даними оф. сайту "День. Kiev.ua", 2012. – № 38. – Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua>.
7. Конституція України : Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. – К. : М-во юстиції України, 2006. – 123 с.
8. Місцеві вибори – 2010. Пульс країни / [відп. ред. А. Когут, К. Сідаш]. – К. : Лабораторія законодавчих ініціатив, 2011. – 228 с.
9. Осадчук І. Концептуальне визначення поняття "президенціалізація" / І. Осадчук // Розвиток політичної науки: європейські

- практики та національні перспективи : матер. II Міжнар. наук.-практ. конф. студ. та аспір., Чернівці, 1 бер. 2012 р. – Чернівці : Букрек, 2012. – С. 128.
10. Парламентаризм в Україні: інституційне забезпечення, стан, тенденції [Електронний ресурс] // Національна безпека і оборона. – 2012. – № 7–8. – С. 120. – Режим доступу: <http://www.razumkov.org.ua/ukr/>.
 11. Підсумки 11-ї сесії Парламенту VI скликання [Електронний ресурс] // За матер. офіц. сайту Лабораторії законодавчих ініціатив. 04.01.2013 р. – Режим доступу: <http://parlament.org.ua>.
 12. Положення про Адміністрацію Президента України : Указ Президента України від 02.04.2010 р. № 504/2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.
 13. Положення про контроль за діяльністю Служби безпеки України : Указ Президента України від 22.10.1998 р. № 1172/98 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.
 14. Положення про Уповноваженого Президента України з прав дитини : Указ Президента України від 11.08.2011 р. № 811/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
 15. Про внесення змін до Конституції України : Закон України від 08.12.2004 р. № 2222-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.
 16. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики : Закон України від 01.07.2010 р. № 2411-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.
 17. Про затвердження Типового положення про відділ контролю апарату обласної, Київської та Севастопольської міської державної адміністрації : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.08.2000 р. № 1290 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.
 18. Про комітети Верховної Ради України : Закон України від 04.04.1995 р. № 116/95-ВР, у ред. Закону від 22.12.2005 р. № 3277-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
 19. Про Раду національної безпеки і оборони України : Закон України від 05.03.1998 р. № 183/98-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
 20. Про Регламент Верховної Ради України : Закон України від 10.02.2010 р. №1861-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
 21. Про Службу безпеки України : Закон України від 25.03.1992 № 2229-XII. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
 22. Український парламентаризм: проблеми і шляхи їх розв'язання [Електронний ресурс] // Національна безпека і оборона. – 2012. – № 7–8. – С. 86–92. – Режим доступу: <http://www.razumkov.org.ua/ukr/>.
 23. У центрі уваги [Електронний ресурс] // Резонанс : бюлетень матеріалів, підготовлених на базі аналізу оперативної інформації електронних видань. – К. : Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського, 2012. – № 95 (13 грудня 2012 р.). – 47 с. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/Siaz/Rezonans/2012/rez95.pdf>.
 24. Фесенко В. Два года на посту Президента Украины: поучительные закономерности [Электронный ресурс] / В. Фесенко // Українська правда. Блоги. 26.02.2012 г. – Режим доступу: <http://blogs.pravda.com.ua/authors>.
 25. Чего можно ожидать от власти в 2013 году [Электронный ресурс] // За даними оф. сайту Finance.UA. 23.12.2012. – Режим доступу: <http://news.finance.ua>.
 26. Шаповал В.М. Конституційне право зарубіжних країн. Академічний курс : підруч. / В.М. Шаповал. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 464 с.
 27. Шляхтун П.П. Політологія (теорія та історія політичної науки) / П.П. Шляхтун. – К. : Либідь, 2002. – 576 с.
 28. Miriam Kosmehl. Erbitterter Nachwahlkampf in der Ukraine um die einfache Parlamentsmehrheit / Miriam Kosmehl // Ukraine-analisen, 13.11.2012. – № 109. – P. 18.

Стаття надійшла до редакції 18.02.2013.

Матвеева Л.А. Выполнение контролирующей функции в условиях президентско-парламентской республики: тенденции и риски для Украинского государства

В статье освещены основные тенденции и потенциальные риски-угрозы выполнения Президентом и Верховной Радой Украины контролирующей функции для современного этапа функционирования Украинского государства; предложены возможные пути совершенствования деятельности органов государственной власти.

Ключевые слова: контролирующая функция, институционализация, деинституционализация, депарламентаризация, президентализация.

Matveeva L. Supervisory functions of presidential-parliamentary republic: trends and risks for Ukrainian state

The article identifies the main trends and potential risks, threats of the President and the Verkhovna Rada of Ukraine of the control functions for the modern phase of the Ukrainian state and suggests possible ways of improving the public authorities.

Key words: *the control function, institutionalization, deinstitutionalization, deparliamentaryzation, deprezydentation.*